

Učňovská škola zemědělská Zálezly
1952 - 1956

Inventář

Číslo EL NAD: 512
Evidenční číslo pomůcky: 162

Obsah

Úvod.....	3
I. Vývoj původce archivního souboru.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního souboru.....	5
III. Archivní charakteristika archivního souboru.....	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru.....	6
V. Záznam o uspořádání archivního souboru.....	6
Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury.....	7
Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratk.....	8
Inventární seznam.....	9

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Lidové školy zemědělské (dále LŠZ) vznikly na základě § 7 zákona č. 75/1920 Sb., kterým se zatímně upravovala organizace lidových škol zemědělských. Za první republiky představovaly nejrozšířenější typ odborných škol. Účelem lidových škol bylo prohloubení vzdělání venkovské mládeže a příprava na praktickou činnost v zemědělství. Lidové školy zemědělské byly školami s povinnou dvouletou školní docházkou s odchylkami, které plynuly z docházky do jednorozhodného učebního kursu při měšťanských školách. O zřízení a také o zrušení lidových škol rozhodovalo Ministerstvo zemědělství (dále jen MZe). Zřízení III. ročníku lidové školy zemědělské bylo možné jen na základě souhlasu Ministerstva školství a osvěty (dále jen MŠO) - viz § 1 zákona č. 75/1920 Sb.

Na základě vládního nařízení č. 208/1942 Sb. o nové organizaci některých ústředních úřadů přešla správa zemědělského školství, s výjimkou lesnických škol, školních statků a zemědělského poradnictví, do kompetence Ministerstva školství a zde také zůstalo i po roce 1945.

Po osvobození od nacistické okupace bylo s okamžitou platností zrušeno vyučování německého jazyka a nauka o Říši, a byla postupně zavedena čeština, občanská a politická výchova a ruština. Čeština byla na lidových školách zemědělských zavedena až od školního roku 1946/1947. Do učebních plánů se opět začaly vracet také odborné předměty zrušené za okupace související s mechanizací zemědělství a zaváděním družstevnictví v novém pojetí (zemědělská technika, strojnictví, meliorace...).

K obnovení činnosti lidových škol zemědělských došlo výnosem MŠO z 18. srpna 1945 č. A-74.928-IV: Prozatímní úprava organizace lidových škol zemědělských (č. 66/1945 Věstníku MŠO). V letech 1945 – 1948 došlo k obnovení vyučování téměř na všech učebních zařízeních zemědělského a lesnického školství a k postupné konsolidaci sítě těchto škol.

Na lidové školy zemědělské dozoraly inspektoráty lidových škol, jejichž síť byla stanovena výnosem MŠO ze dne 21. června 1945, č. A-44.848-IV: Stanovení sídel inspektorátů lidových škol zemědělských (č. 30/1945 Věstníku MŠO). Jejich úkoly podrobně stanovil výnos MŠO z 15. ledna 1946 č. A-50 700-VII: Inspekce na lidových školách zemědělských a učňovských školách zahradnických (č. 85/1946 Věstníku MŠO).

Dne 21. dubna 1948 byl vyhlášen zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství (školský zákon). Pro oblast zemědělského školství znamenal tento zákon o jednotné škole zestátnění zemědělských škol. Zestátněním škol byl vytvořen předpoklad pro cílevědomé budování a řízení sítě zemědělských učebních zařízení.

Podle výnosu MŠ ze dne 19. června 1948, č. A-92.243-IVa: Změna názvu povinných škol zemědělského a hospodářského směru (č. 95/1948 Věstníku MŠ), byly ve smyslu ustanovení zákona č. 95/1948 Sb., § 33, odst. 1 a § 34, věta první, lidové školy zemědělské přejmenovány na základní odborné školy rolnické (dále jen ZOŠR).

Konkrétní výčet škol pak obsahoval výnos MŠ ze dne 10. srpna 1948, č. A-168 384-IVa: Přeměna lidových škol zemědělských na základní odborné školy zemědělského a hospodářského směru (Věstník MŠ č. 122/1948).

Na území dnešního okresu Tachov poskytovaly ZOŠR dle zmiňovaného výnosu k r.

1948 vzdělání zemědělské mládeži v Bezručicích, Boru, Cebivi, Černošíně, Plané, Starém Sedlišti, Stríbrě a Tachově. Z činnosti zemědělských školských původců vyvíjejících činnost v Cebivi, Černošíně, Starém Sedlišti a Tachově je archivní materiál doposud neznámý. K ZOŠR posléze přibyla škola v Zálezlech, která má doloženo fungování v l. 1952 – 1956. Otazník zůstává nad školou v Lestkově. Tamní LŠZ doložená k letům 1946 – 1948 byla s největší pravděpodobností uzavřena a k jejímu přejmenování na ZOŠR tudíž nedošlo.

ZOŠR měla tři ročníky a vyučovacímí předměty byly – občanská nauka, literární besedy, dějepis a hospodářský zeměpis, odborné nauky zemědělské (hospodyňské), družstevnictví, základy zemědělské ekonomiky – písemnosti.

Školní rok trval 10 měsíců. Vyučování v odborných předmětech bylo doplněno v letním období praktickými cvičeními a pracemi. Chlapci a dívky se zpravidla učili společně. Pokud bylo ve třídě alespoň 5 dívek nebo chlapců, bylo zavedeno skupinové vyučování, ve kterém se chlapci vyučovali zemědělské technice a ruštině, dívky hospodyňské nauce a péči o dítě. Vyučování v odděleních nebylo dovoleno. Na školách s malým počtem žáků se vyučovalo střídavě v prvním a v druhém ročníku.

Na základě vládního nařízení č. 137/1950 Sb. o přenesení působnosti ve věcech některých zemědělských škol na ministerstvo zemědělství, došlo k přechodu ZOŠR do kompetence MZe. Toto nařízení nabylo účinnosti dnem 1. září 1950 a agenda zemědělského školství, kromě učebních zařízení, která tvořila ve smyslu zákona č. 96/1950 Sb. o pracujícím dorostu součást středisek pracujícího dorostu, byla zařazena do skupiny zemědělského školství v I. odboru MZe. Toto nařízení pak bylo s platností od 1. ledna 1953 nahrazeno vládním nařízením č. 108/1952 Sb., které však nic neměnilo na příslušnosti zemědělského školství pod MZe.

Základní odborné školy byly zrušeny a nahrazeny učňovskými školami, které v zemědělství dostaly název učňovské školy zemědělské, na základě realizace vládního nařízení č. 19/1954 Sb. o náborech a přípravě mládeže pro povolání mimo učiliště státních pracovních záloh. Ustanovení uvedeného nařízení dále rozváděla vyhláška Ústřední rady odborů č. 124/1954 Ú. 1. o úpravě právních poměrů učňů a o přípravě mládeže pro povolání v pracovním poměru v závodech.

Dne 11. července 1954, brzy po vydání vládního nařízení č. 19/1954 Sb., vyhlásilo ministerstvo pracovních sil vedle soustavy učebních oborů pro učiliště státních pracovních záloh rovněž jednotnou soustavu učebních oborů v Seznamu povolání pro učňovské školy (publikován v Úředním listu ročník 1954, s. 624). Učební obory byly rozděleny do dvaceti skupin, přičemž u každého oboru byla v seznamu uvedena jeho stručná charakteristika, přijímací podmínky a resort, který přípravu v učebním oboru pro daný obor realizuje.

Učební obory přímého zemědělského zaměření byly zařazeny do XX. skupiny s jedenácti položkami. Chmelař, chovatel hospodářských zvířat, chovatel koní, chovatel ovcí, chovatel koní a jezdec z povolání, pěstitel teplomilných rostlin, pěstitel zemědělských plodin, rybář, vinař, zahradník. Obory byly jednoleté a dvouleté. U všech zmíněných oborů měla být přijímána mládež ve věku 14 – 15 let, která dokončila minimálně sedm tříd osmiletky. V důsledku školské reformy z roku 1953, začali být do učebního poměru přijímáni i absolventi jedenáctiletých středních škol.

Vedle učebních oborů pěstitelského a chovatelského charakteru mělo ministerstvo zemědělství ve své kompetenci i přípravu mládeže v oborech řemeslné výroby, související s výrobou zemědělskou, a v oborech mechanizačních, jejichž význam neustále stoupal.

Příprava mládeže v zemědělství tak byla organizována několika způsoby. Jednak v učňovských školách při podnicích socialistické výroby, jednak individuálním výcvikem u vybraných a zkušených mistrů (v dílnách JZD, státních zem. podniků, u soukromých osob) a teoretickým vyučováním v učňovské škole. V průběhu existence učňovských škol se učební obory měnily, popřípadě rušily a měnila se i délka studia.

V roce 1958 došlo k realizaci učňovského zákona, který se stal podkladem pro výchovu mládeže k povolání v učebním poměru v celé oblasti národního hospodářství. Zákon č. 89/1958 Sb. ze dne 12. prosince 1958 o výchově dorostu k povolání v učebním poměru (učňovský zákon), sjednotil výchovu pracujícího dorostu v několika směrech. Pro přípravu dorostu pro kvalifikovaná dělnická povolání zavedl právní formu učebního poměru. Výchovu od té doby prováděly podniky, a to především pro vlastní potřebu. V učebním poměru se dostávalo dorostu odborného a všeobecného vzdělání v rozsahu stanoveném učebními plány a osnovami. Odborným vzděláním se rozumí odborný výcvik a vyučování odborných předmětů. Na konci doby učebního poměru žák vykonal učňovskou zkoušku doloženou výučním listem.

Rozhodnutí ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství přesunulo na základě usnesení vlády z 22. 6. 1960 těžiště výchovy mládeže zásadně do zemědělských odborných učilišť. Tato odborná učiliště, i přesto, že byla ve smyslu znění učňovského zákona chápána jako učebně výchovné komplexy, které zahrnovaly teoretické vyučování, odborný výcvik a mimoučební výchovu, fungovala ve smyslu výjimky dané § 37 č. 89/1958 Sb. o výchově dorostu k povolání v učebním poměru (učňovský zákon) v převážné většině jako zařízení státní a jen malá část byla vybudována při JZD nebo při podnicích socialistické zemědělské velkovýroby. Nová učiliště měla být zřizována jako výchovný celek o kapacitě 150 – 300 učňů. Realizací učňovského zákona v oblasti zemědělského a lesnického školství byla zakončena první etapa vývoje školství v této oblasti a po vydání nového školského zákona v roce 1960 začala etapa nová. Celý dosavadní vývoj je charakterizován tím, že zemědělské učňovské školství se významnou měrou podílelo na vytváření nových výrobních vztahů na vesnici a zároveň se měnilo v pojetí obsahu a v organizaci tak, jak se měnily podniky zemědělské výroby a výroba sama.

Přijetí zákona č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání mělo zásadní význam pro unifikaci zemědělského a lesnického školství. Řízení učňovského školství bylo převedeno z ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství na ministerstvo školství a kultury. Řízeno bylo odbornou skupinou pracovníků zemědělského školství v rámci odboru školství a kultury příslušného krajského národního výboru.

Učňovská škola v Zálezlech existovala pravděpodobně do roku 1960. Poté byli žáci převedeni do Zemědělského odborného učiliště v Boru, které připravovalo učně pro Státní statek Tachov a zemědělské podniky okresu Domažlice.

Jméno a příjmení ředitele školy v letech 1952 – 1954 není uvedeno, v letech 1954 – 1956 je zcela nečitelné.

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Dochované archiválie archivního souboru byly delimitovány z OA Domažlice se sídlem v Horšovském Týně (nalezeno u SZTŠ Horšovský Týn). Okresní archiv v Tachově se sídlem ve Stříbře je převzal 5. dubna 1978 (číslo přírůstku 233).

III. Archivní charakteristika archivního souboru

V archivním souboru Učňovská škola zemědělská Zálezly jsou uloženy třídní katalogy z let 1952 – 1956. Dochované archiválie jsou pouze zlomkem původních písemností. Co se s nimi stalo však dnes již není možné zjistit.

Třídní katalogy byly chronologicky srovnány a zapsány do inventární seznamu.

Při inventarizaci nebyly navrženy žádné písemnosti k vnitřní skartaci.

Písemnosti jsou kategorie II.

Jazykem archivního souboru je čeština.

Fyzický stav archivního souboru je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Dochovaný materiál archivního souboru Učňovská škola zemědělská Zálezly umožňuje, v komparaci s ostatními fondy škol tohoto typu, udělat si dobrou představu o fungování tohoto specifického typu škol na našem okrese.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Archivní soubor uspořádala a pomůcku sestavila Dana Bízová v říjnu 2006 ve Státním okresním archivu Tachov.

V Tachově 14. 08. 2007

Dana Bízová

Příloha č. 1 – Seznam použitých pramenů a literatury

- Zdeněk Černohorský, Dějiny zemědělského školství v Československu, Praha 1980
kol., Zemědělské učňovské školství v Západočeském kraji, 1945 – 1990, Plzeň 2001
Sbírka zákonů a nařízení státu československého – ročník 1920
Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava – ročník 1942
Sbírka zákonů republiky Československé – ročníky 1948, 1950, 1952, 1954
Sbírka zákonů Republiky československé – ročník 1958
Sbírka zákonů Československé socialistické republiky – ročník 1960
Úřední list Československé republiky – ročník 1954
Věstník Ministerstva školství a osvěty – ročník 1945
Věstník Ministerstva školství a osvěty – ročník 1946
Věstník Ministerstva školství, věd a umění – ročník 1948
Věstník Ministerstva školství, věd a umění – ročník 1952
Věstník Ministerstva školství a osvěty – ročník 1953
Věstník Ministerstva školství a kultury – ročník 1960

Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratk

JZD – jednotné zemědělské družstvo

LŠZ – lidová škola zemědělská

MŠ – Ministerstvo školství

MŠO – Ministerstvo školství a osvěty

MZe – Ministerstvo zemědělství

OA – okresní archiv

SZTŠ – střední zemědělská technická škola

ZOŠR – základní odborná škola rolnická

Inventární seznam

Úřední knihy

1	Třídní katalog II. (chovatel)	1952 – 1953	K 1
2	Třídní katalog I. A. (základní pracovník JZD)	1953 – 1954	K 2
3	Třídní katalog I. A	1953 – 1954	K 3
4	Třídní katalog I. B. (základní pracovník JZD)	1953 – 1954	K 4
5	Třídní katalog I. A (základní pracovník JZD)	1954 – 1955	K 5
6	Třídní katalog I. B. (základní pracovník JZD - chovatel)	1954 – 1955	K 6
7	Třídní katalog (chovatel)	1955 – 1956	K 7
8	Třídní katalog (pěstitel)	1955 – 1956	K 8

Název archivu:	Státní okresní archiv Tachov
Název archivní pomůcky (archivního souboru):	Učňovská škola zemědělská Zálezly
Značka archivního souboru:	UŠZ Zálezly
Časový rozsah:	1952 – 1956
Počet evidenčních jednotek:	8 (8 úředních knih)
Počet inventárních jednotek:	8
Rozsah bm:	0,05
Stav ke dni:	14. 08. 2007
Archivní soubor zpracovala:	Dana Bízová
Pomůcku sestavila:	Dana Bízová
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	6
Pomůcku schválil:	Mgr. Jan Edl